

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษา อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยอรรถประโยชน์เชิงปฏิบัติ การศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชาชนในเขตพื้นที่ตำบลนาบ่อคำ อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร โดยมีจุดมุ่งหมายของการวิจัยคือ

1. เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนได้นำแนวคิดตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในชีวิตประจำวัน
2. เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนมีการจัดทำบัญชีครัวเรือนอย่างต่อเนื่อง
3. เพื่อให้ประชาชนสามารถวิเคราะห์รายรับ-รายจ่ายของตนเองได้
4. เพื่อให้ประชาชนสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นลดลงได้

สรุปผลการศึกษา

ประชากร คือ ประชาชนที่อยู่ในเขตพื้นที่ตำบลนาบ่อคำ อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร จำนวน 22 หมู่บ้าน

กลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในตำบลนาบ่อคำ อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร ที่เข้าอบรมโครงการจัดทำบัญชีครัวเรือน เพื่อเสริมสร้างภูมิปัญญาทางบัญชี ตามแนวคิดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ที่จัดทำบัญชีครัวเรือนอย่างต่อเนื่องจำนวน 74 ครัวเรือน จากครัวเรือนจำนวน 22 หมู่บ้าน

แต่จากการรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง เมื่อนำแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลมาตรวจสอบความครบถ้วนสมบูรณ์พบว่าข้อมูลจากแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ใช้ได้ 74 ชุด ดังนั้นผู้วิจัยจึงใช้ข้อมูลที่สมบูรณ์ คิดเป็นร้อยละ 100 โดยตัวแปรที่ใช้ศึกษาคือ

ตัวแปรอิสระ คือ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน

ตัวแปรตาม คือ พฤติกรรมการบันทึกบัญชีครัวเรือน เช่น ความสามารถในการวิเคราะห์รายรับรายจ่าย การนำแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในชีวิตประจำวัน และการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้จ่ายเงิน เป็นต้น

การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยศึกษาจากข้อมูลทุติยภูมิ ซึ่งได้จากรายงาน สถิติและเอกสารการวิจัยที่เกี่ยวข้องและเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ ซึ่งได้จากการสุ่มตัวอย่าง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ประชาชน โดยผู้วิจัยสร้างขึ้นเองจากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยแบบสอบถามแบ่งเป็น 2 ตอน ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 พฤติกรรมด้านการบันทึกบัญชีครัวเรือน

ส่วนแบบสัมภาษณ์เป็นการสอบถามประชาชนเพื่อให้ได้ข้อมูลในเชิงลึก เกี่ยวกับปัจจัย และผลกระทบในการจัดทำบัญชีครัวเรือนในด้านแรงจูงใจหรือเหตุผลในการทำบัญชีครัวเรือน ปัญหาอุปสรรคในการบันทึกรายรับ-รายจ่ายเพื่อทำบัญชีครัวเรือน การแก้ไขปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้น ประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดทำบัญชีครัวเรือน ตลอดจนข้อเสนอแนะต่าง ๆ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ประชาชน เป็นข้อมูลเชิงบรรยาย (Descriptive Analysis) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปวิเคราะห์ทางสถิติคำนวณหาค่าความถี่ และค่าร้อยละ ในการบรรยายข้อมูล ส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม และพฤติกรรมกรรมการบันทึกบัญชีครัวเรือน ตลอดจนข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ในเชิงลึก

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยคิดว่าจะได้ประโยชน์ดังนี้

1. เพื่อให้ประชาชนมีความรู้เรื่องการจัดทำบัญชีครัวเรือน และสามารถจดบันทึกได้อย่างต่อเนื่อง สม่ำเสมอ ซึ่งจะทำให้ประชาชนมีการวางแผนก่อนการใช้จ่ายเงิน สามารถวิเคราะห์รายรับรายจ่ายเพื่อทำให้เกิดความสมดุล พยายามลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็น และหาช่องทางในการมีอาชีพหรือรายได้เสริม พยายามกอบกู้หนี้ให้น้อยลง โดยการนำหลักแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มาใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน ในการใช้ชีวิตความเป็นอยู่แบบพอเพียง พอประมาณ สมเหตุสมผล
2. เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้ประชาชนในชุมชนเป็นการวางรากฐานในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ พึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน

สรุปผลการวิจัย

ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มจากประชาชนในตำบลนาบ่อคำ อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร จำนวน 74 ครัวเรือน พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 66.22 และเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 33.78 ตามลำดับ โดยมีอายุอยู่ในช่วง 41-50 ปี มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 39.19 รองลงมาคืออายุ 51-60 ปี คิดเป็นร้อยละ 28.38 และอายุ 31-40 ปี คิดเป็นร้อยละ 20.27 ตามลำดับ ด้านจำนวนสมาชิกในครัวเรือนพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีจำนวนสมาชิกตั้งแต่ 6 คนขึ้นไปมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 51.35 รองลงมาคือ มีจำนวนสมาชิก 3-5 คน คิดเป็นร้อยละ 41.89 และมีจำนวนสมาชิก 1-2 คน คิดเป็นร้อยละ 6.76 ตามลำดับ ด้านการประกอบอาชีพหลักพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีอาชีพทำนา,ทำสวน,ทำไร่ มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 51.35 รองลงมาคืออาชีพรับจ้าง คิดเป็นร้อยละ 29.73 และอาชีพค้าขาย คิดเป็นร้อยละ 10.81 ตามลำดับ ส่วนรายได้เฉลี่ยต่อเดือนทั้งครอบครัวพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีรายได้อยู่ในช่วง 50,001 บาทขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 28.38 รองลงมาคือช่วง 10,001-20,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 27.03 และช่วง 5,001-10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 14.86 ตามลำดับ ด้านแหล่งที่มาของรายได้พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือนทั้งครอบครัวอยู่ในช่วง 10,001-20,000 บาท มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 32.43 รองลงมาคือช่วง 5,001-10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 21.62 และ 50,001 บาทขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 21.61 ตามลำดับ

พฤติกรรมด้านการบันทึกบัญชีครัวเรือน

พฤติกรรมด้านการบันทึกบัญชีครัวเรือนก่อนและหลังการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดทำบัญชีครัวเรือนของกลุ่มตัวอย่างพบว่า

ด้านความรู้เกี่ยวกับการจัดทำบัญชีครัวเรือน ก่อนการอบรมกลุ่มตัวอย่างมีความรู้บ้างแต่ไม่สามารถบันทึกเองได้มากที่สุด จำนวน 35 คน รองลงมาคือ มีความรู้มาแล้ว จำนวน 25 คน และไม่มีความรู้เลย จำนวน 14 คน ตามลำดับ ส่วนหลังการอบรมพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความรู้เกี่ยวกับการจัดทำบัญชีครัวเรือนทั้งหมด 74 คน คิดเป็นร้อยละ 100

ด้านการวางแผนการใช้จ่ายเงินของตนเองและครอบครัวก่อนการอบรมพบว่า กลุ่มตัวอย่างไม่เคยวางแผนการใช้จ่ายเงินของตนเองและครอบครัวเลยมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 70.27 แต่หลังการอบรมไปแล้วพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการวางแผนการใช้จ่ายเงินทุกครั้งมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 75.68

ด้านการจดบันทึกรายรับและรายจ่ายของครัวเรือน ก่อนการอบรมกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่เคยจดบันทึกรายรับและรายจ่ายเลย คิดเป็นร้อยละ 78.38 แต่หลังจากการอบรมไปแล้ว พบว่า กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดมีการจดบันทึกรายรับและรายจ่ายของครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 100 ส่วนการจดบันทึกนั้น ก่อนการอบรมจะจดบันทึกเฉพาะรายรับและรายจ่ายที่เป็นรายการใหญ่ ๆ เท่านั้นคิดเป็นร้อยละ 12.16 แต่หลังจากการอบรมไปแล้วกลุ่มตัวอย่างมีการจดบันทึกรายรับและรายจ่ายทุกอย่างคิดเป็นร้อยละ 100

ด้านเวลาในการจดบันทึกรายรับและรายจ่ายของครอบครัว ก่อนการอบรมและหลังการอบรมพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการจดบันทึกทุกวันหลังทำงานเสร็จ คิดเป็นร้อยละ 12.16 และร้อยละ 62.16 ตามลำดับ โดยหลังการจดบันทึกรายรับและรายจ่ายแล้ว ได้มีการสรุปยอดเงินรายรับและรายจ่ายเลย คิดเป็นร้อยละ 17.57 และร้อยละ 100 ตามลำดับ ส่วนการสรุปยอดรายรับและรายจ่ายนั้น ก่อนการอบรมพบว่า กลุ่มตัวอย่างจะมีการสรุปยอดมากที่สุด โดยจะสรุปทุกวัน คิดเป็นร้อยละ 9.46 แต่หลังการอบรมส่วนใหญ่จะมีการสรุปทุกเดือน คิดเป็นร้อยละ 94.59 และเมื่อสรุปยอดเงินรายรับและรายจ่ายแล้วพบว่าก่อนการอบรมกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีรายรับเท่ากับรายจ่าย คิดเป็นร้อยละ 9.46 แต่หลังการอบรมพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีรายรับมากกว่ารายจ่าย ร้อยละ 75.93

ด้านการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้จ่ายเงินทุกครั้ง ก่อนการอบรมจะมีการใช้จ่ายเงินเท่าที่มีรายได้จำนวน 43 คน คิดเป็นร้อยละ 58.11 และหลังการอบรมจะมีการวางแผนก่อนการใช้จ่ายเงินทุกครั้ง จำนวน 73 คน คิดเป็นร้อยละ 98.26 รองลงมาคือ สามารถตัดรายจ่ายที่ไม่จำเป็นออกไปจำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 18.91 ส่วนหลังการอบรมสามารถตัดรายจ่ายที่ไม่จำเป็นออกไปได้เพิ่มมากขึ้น จำนวน 64 คน คิดเป็นร้อยละ 86.28 และมีการบันทึกรายรับ - รายจ่าย ก่อนการอบรม จำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 21.62 ส่วนหลังการอบรมมีการบันทึกรายรับ-รายจ่ายเพิ่มขึ้น จำนวน 52 คน คิดเป็นร้อยละ 70.75

ความสามารถในการวิเคราะห์รายรับและรายจ่ายในครัวเรือน

กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาเป็นกลุ่มที่ทำบัญชีครัวเรือนอย่างต่อเนื่อง สามารถวิเคราะห์รายรับและรายจ่ายในครัวเรือนได้ คิดเป็นร้อยละ 100 โดยส่วนใหญ่มีความสามารถในการวิเคราะห์รายรับและรายจ่ายอยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 89.19 รองลงมาคือ สามารถวิเคราะห์รายรับและรายจ่ายอยู่ในระดับดี คิดเป็นร้อยละ 10.81

พฤติกรรมการใช้จ่ายของประชาชนหลังการจัดทำบัญชีครัวเรือน

การศึกษาพฤติกรรมการใช้จ่ายของประชาชนหลังการจัดทำบัญชีครัวเรือน เป็นการนำข้อมูลการบันทึกรายรับ รายจ่ายในการจัดทำบัญชีครัวเรือนของกลุ่มตัวอย่างที่จัดทำบัญชีครัวเรือนหลังการอบรมให้ความรู้ไปแล้วจำนวน 3 เดือน โดยนำข้อมูลเดือนที่ 1 มาเปรียบเทียบกับเดือนที่ 2 และนำข้อมูลเดือนที่ 2 มาเปรียบเทียบกับเดือนที่ 3 เพื่อดูพฤติกรรมการเปลี่ยนแปลงการใช้จ่ายเงินของกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

พฤติกรรมการใช้จ่ายเงินของกลุ่มตัวอย่างที่อยู่ในหมู่บ้านหนองปิ้งไก่พบว่า รายจ่ายในเดือนที่ 2 ลดลงจากเดือนที่ 1 คิดเป็นร้อยละ 81.80 และเดือนที่ 3 ลดลงจากเดือนที่ 2 คิดเป็นร้อยละ 1.44

พฤติกรรมการใช้จ่ายเงินของกลุ่มตัวอย่างที่อยู่ในหมู่บ้านแม่น้ำรีพบว่า รายจ่ายในเดือนที่ 2 ลดลงจากเดือนที่ 1 คิดเป็นร้อยละ 69.66 และเดือนที่ 3 ลดลงจากเดือนที่ 2 คิดเป็นร้อยละ 11.83

พฤติกรรมการใช้จ่ายเงินของกลุ่มตัวอย่างที่อยู่ในหมู่บ้านหนองนกระหาพบว่า รายจ่ายในเดือนที่ 2 เพิ่มขึ้นจากเดือนที่ 1 คิดเป็นร้อยละ 10.91 แต่รายจ่ายเดือนที่ 3 ลดลงจากเดือนที่ 2 คิดเป็นร้อยละ 13.98

พฤติกรรมการใช้จ่ายเงินของกลุ่มตัวอย่างที่อยู่ในหมู่บ้านมอเจริญพบว่า รายจ่ายในเดือนที่ 2 ลดลงจากเดือนที่ 1 คิดเป็นร้อยละ 13.31 และเดือนที่ 3 ลดลงจากเดือนที่ 2 คิดเป็นร้อยละ 87.11

และจากการศึกษาพฤติกรรมการใช้จ่ายเงินของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 74 ครัวเรือนจำนวน 4 หมู่บ้านพบว่า ภาพรวมของรายจ่ายของผู้จัดทำบัญชีครัวเรือน ในเดือนที่ 2 ลดลงจากเดือนที่ 1 คิดเป็นร้อยละ 22.07 เดือนที่ 3 ลดลงจากเดือนที่ 2 คิดเป็นร้อยละ 40.62 โดยหมู่บ้านมอเจริญมีพฤติกรรมการใช้จ่ายเงินที่ลดลงมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 87.11 รองลงมาคือ หมู่บ้านหนองนกระหา คิดเป็นร้อยละ 13.98 และหมู่บ้านแม่น้ำรี คิดเป็นร้อยละ 11.83 ตามลำดับ

อภิปรายผลการวิจัย

พฤติกรรมด้านการบันทึกบัญชีครัวเรือน

1. ก่อนการอบรมให้ความรู้

จากการศึกษาพบว่าก่อนการอบรมให้ความรู้ กลุ่มตัวอย่างมีความรู้เกี่ยวกับการบันทึกบัญชีครัวเรือนมาบ้างแต่ไม่สามารถบันทึกบัญชีเองได้ ซึ่งกลุ่มตัวอย่างอาจได้รับการกระตุ้นเกี่ยวกับการจัดทำบัญชีครัวเรือนจากหน่วยงานของรัฐมาแล้ว แต่ยังไม่สามารถที่จะบันทึกบัญชีได้ ส่วนด้านการใช้จ่ายเงินกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่เคยวางแผนการใช้จ่ายเงินของตนเองและครอบครัวเลย และเมื่อใช้จ่ายเงินแล้วก็ไม่เคยจดบันทึกรายรับ รายจ่ายเลย ถ้ามีการจดบันทึก ก็จะจดบันทึกเฉพาะรายการที่ใหญ่ ๆ เท่านั้น โดยจะจดบันทึกและสรุปยอดรวมรายรับและรายจ่ายทุกวันหลังทำงานเสร็จ ซึ่ง

สอดคล้องกับการศึกษาของ มยุรี กิม่วงสง (2551) เป็นบางประเด็น เช่น การฝึกอบรมเกี่ยวกับการจัดทำบัญชีครัวเรือนให้กับเกษตรกรจำนวน 1 ครั้ง ซึ่งถือว่าน้อยเกินไป ทำให้การจดบันทึกรายรับรายจ่ายของเกษตรกรไม่ค่อยถูกต้อง และบันทึกเฉพาะรายรับและรายจ่ายรายการใหญ่ ๆ เท่านั้น

2. หลังการอบรมให้ความรู้

กลุ่มตัวอย่างที่ได้ผ่านการอบรมเชิงปฏิบัติการการจัดทำบัญชีครัวเรือนแล้ว พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมด้านการบันทึกบัญชีครัวเรือนที่แตกต่างจากก่อนการอบรมเกือบทุกด้าน เช่น ด้านความรู้เกี่ยวกับการจัดทำบัญชีครัวเรือน กลุ่มตัวอย่างสามารถบันทึกบัญชีครัวเรือนได้ด้วยตนเอง และเมื่อศึกษาในรายละเอียดพบว่า ส่วนใหญ่สามารถวิเคราะห์รายรับและรายจ่ายในครัวเรือนอยู่ในระดับดีมาก ซึ่งแตกต่างจากการศึกษาของ มยุรี กิม่วงสง (2551) ที่เจ้าหน้าที่ ๓.ก.ส. มีการสาธิตการลงบัญชีครัวเรือนให้กับเกษตรกรแล้ว แต่เกษตรกรจดบันทึกบัญชีที่ถูกต้องได้ในระดับปานกลาง และเมื่อติดตามการลงบัญชีครัวเรือนของเกษตรกร เกษตรกรก็ยังจดบันทึกบัญชีถูกต้องได้ในระดับปานกลางเท่านั้น ส่วนพฤติกรรมในการใช้จ่ายเงินของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า มีการวางแผนก่อนใช้จ่ายเงินทุกครั้ง และเมื่อใช้จ่ายเงินไปแล้วมีการจดบันทึกรายรับและรายจ่ายเงินทุกรายการ รวมทั้งมีการสรุปยอดรวมรายรับและรายจ่าย แต่จะสรุปทุกเดือน และพบว่าส่วนใหญ่มีรายรับมากกว่ารายจ่าย หลังจากสรุปยอดเงินรวม ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีที่ว่า “ความสำคัญของการจัดทำบัญชีรายรับและรายจ่ายประจำวัน บัญชีรายรับและรายจ่ายในครัวเรือน ได้กลายเป็นความรู้เพิ่มเติมที่ทำให้ประชาชนทั่วไป และเกษตรกรที่ได้ทำบัญชี ได้ตระหนัก และมองเห็นตัวตนด้วยการใช้ข้อมูลในสมุดบันทึกบัญชีมาเป็นเครื่องมือ ช่วยให้สามารถตั้งหลักคิดเพื่อเลือกทางที่เหมาะสมในการดำเนินชีวิต โดยมีภูมิปัญญาด้านบัญชี สร้างวิถีสู่ออนาคต” (วิจักร, 2555)

ปัจจัยและผลกระทบในการจัดทำบัญชีครัวเรือน

1. แรงจูงใจหรือเหตุผลในการจัดทำบัญชีครัวเรือน

จากการสอบถามถึงแรงจูงใจหรือเหตุผลในการจัดทำบัญชีครัวเรือน ของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ที่จัดทำบัญชีครัวเรือนอย่างต่อเนื่องนั้น ส่วนใหญ่ต้องการรู้ถึงรายรับและรายจ่ายที่แท้จริงของตนเองและครอบครัว ซึ่งเหตุผลดังกล่าวเป็นการแสดงถึงแรงจูงใจที่อยู่ภายในของกลุ่มตัวอย่างที่อยากรู้สถานการณ์ที่แท้จริงของฐานะของครอบครัว จึงเป็นแรงผลักดันให้มีการบันทึกบัญชีรายรับและรายจ่ายอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีที่กล่าวว่า “ต้องลงมือทำบัญชี ต้องลงบัญชีทุกวันที่มีการรับเงินและจ่ายเงิน จำทำให้รู้รายได้มาจากไหน เท่าไร รู้รายรับ รู้รายจ่าย รู้ต้นทุน กำไร ทำให้สามารถวางแผนการใช้จ่ายเงินได้อย่างมีประสิทธิภาพ” (วิจักร, 2555) ส่วนแรงจูงใจภายนอก ที่เป็นเหตุผลให้กลุ่มตัวอย่างจัดทำบัญชีครัวเรือน คือ ในกระบวนการอบรมเชิงปฏิบัติการ การติดตามการบันทึกบัญชีของกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้จัดให้มีเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อเปิดโอกาสให้กลุ่มตัวอย่างได้แสดงออกและนำเสนอในสิ่งที่ตนเองได้รับ หรือสิ่งที่เป็นประสบการณ์ที่เกิดจากการจัดทำบัญชีครัวเรือน ซึ่งกระบวนการดังกล่าว เป็นการเสริมแรงในทางบวกของผู้วิจัยที่ต้องการให้กลุ่มตัวอย่างได้มีส่วนร่วมและเกิดความภูมิใจที่ตนเองได้มีโอกาส หรือเป็นส่วนหนึ่งในการแบ่งปันประสบการณ์ที่เกิดกับตนเองให้กับผู้อื่น ในขณะที่เดียวกันก็แลกเปลี่ยนเรียนรู้ความรู้และประสบการณ์จากผู้อื่นด้วยเช่นกัน

2. ปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชีครัวเรือน และการแก้ไขปัญหาลูกอุปสรรค

จากการสอบถามกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชีครัวเรือน ส่วนใหญ่คือ การลืมบันทึกบัญชี หรือจำรายจ่ายที่จ่ายไปได้ไม่หมด และประเด็นที่สำคัญคือ แม้ว่าจะเป็นการสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างที่มีการบันทึกบัญชีอย่างต่อเนื่อง แต่พบว่ากลุ่มตัวอย่างยังมีความคิดเห็นว่าการบันทึกรายรับและรายจ่ายทุกวันนั้นเป็นความยุ่งยาก และเสียเวลา ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ มยุรี กิม่วงนสง (2551) พบว่า การบันทึกบัญชีครัวเรือน (รายรับ-รายจ่าย) ของเกษตรกร เกษตรกรคิดว่าเป็นภาระที่ต้องทำบัญชีครัวเรือน และเกษตรกรยังไม่เห็นความสำคัญและประโยชน์ของการบันทึกบัญชีครัวเรือน จึงคิดว่าเป็นภาระ และสอดคล้องกับทฤษฎีที่กล่าวว่า “บุคคลจะต้องทำพฤติกรรมใหม่อย่างต่อเนื่องเกินกว่า 6 เดือน ขึ้นกับการกระทำนั้นเป็นพฤติกรรมเกี่ยวกับอะไร” ซึ่งแตกต่างจากระยะเวลาที่ผู้วิจัยต้องการติดตามการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการใช้จ่ายเงินของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ระยะเวลาเพียงแค่ 3 เดือน ซึ่งการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมบางอย่างโดยเฉพาะพฤติกรรมที่เกี่ยวกับการบันทึกรายรับและรายจ่ายเป็นประจำทุกวัน จนสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้จ่ายตามแนวคิดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้จนกลายเป็นนิสัย อาจต้องใช้ระยะเวลาเป็นปี ๆ

แม้ว่ากลุ่มตัวอย่างจะพบปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชีครัวเรือน กลุ่มตัวอย่างก็ได้ริเริ่มที่จะแก้ไขปัญหาลูกอุปสรรคนั้นด้วยตนเอง เช่น ในกรณีที่เกิดปัญหาเกี่ยวกับการลืมจดบันทึกบัญชี หรือจำรายจ่ายที่จ่ายไปได้ไม่หมด กลุ่มตัวอย่างได้แก้ไขปัญหาลูกอุปสรรคและเสนอแนะว่า ควรจดบันทึกรายการจ่ายทุกครั้งเอาไว้ก่อนที่จะนำมาบันทึกลงในสมุดรายรับ-รายจ่าย เพื่อป้องกันการลืมบันทึกรายการ ซึ่งหมายถึงว่าเลิกจากการทำงานแล้ว จึงจะนำมาจดลงในสมุดบันทึกครัวเรือน ที่เป็นเล่มใหญ่ ซึ่งอาจไม่สะดวกในการพกพาไปในขณะปฏิบัติงานหรือนำไปยังสถานที่ต่าง ๆ ด้วย

3. การนำแนวคิดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิต

พบว่ากลุ่มตัวอย่างเมื่อได้มีการจัดทำบัญชีครัวเรือนไปแล้ว เป็นเวลา 3 เดือน ได้นำรายจ่ายแต่ละเดือนมาเปรียบเทียบกัน ส่วนใหญ่มีรายรับมากกว่ารายจ่าย โดยในการบันทึกรายรับรายจ่ายนั้นทำให้กลุ่มตัวอย่างสามารถวิเคราะห์ได้ว่าอะไรคือรายจ่ายที่จำเป็น อะไรคือรายจ่ายที่ไม่จำเป็นและเป็นรายจ่ายฟุ่มเฟือย เพราะกลุ่มตัวอย่างจะการตัดสินใจก่อนการใช้จ่ายเงิน มีเหตุผล มีการวางแผนก่อน เพื่อให้การใช้จ่ายเงินเป็นไปอย่างคุ้มค่า ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีที่กล่าวว่า “การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงนั้นจะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ”

4. ประโยชน์ที่ได้รับจากการทำบัญชีครัวเรือน

สิ่งที่กลุ่มตัวอย่างได้รับประโยชน์จากการจัดทำบัญชีครัวเรือนอย่างต่อเนื่อง พบว่า ทำให้สมาชิกในครอบครัวรู้ถึงรายรับ และรายจ่ายที่แท้จริง ซึ่งสอดคล้องกับแรงจูงใจหรือเหตุผลในการจัดทำบัญชีครัวเรือนของกลุ่มตัวอย่าง คือ ต้องการรู้เรื่องรายรับ และรายจ่ายที่แท้จริงของตนเองและครอบครัว ดังนั้น การวิจัยอบรมเชิงปฏิบัติการในครั้งนี้ของผู้วิจัย คือว่าสามารถกระตุ้นให้กลุ่มตัวอย่างเกิดแรงจูงใจที่ผลักดันให้เกิดการกระทำที่ตอบสนองได้สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มตัวอย่าง

แต่อย่างไรก็ตามกลุ่มตัวอย่างยังได้เสนอแนะว่า ควรมีการกระตุ้น หรือติดตามการบันทึกบัญชีครัวเรือนบ่อย ๆ เพื่อที่จะได้บันทึกเป็นประจำตลอดเวลา ซึ่งการวิจัยในครั้งนี้ ในการอบรมเชิงปฏิบัติการและการติดตามการบันทึกบัญชีครัวเรือนของกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้หาสิ่งเร้ามากระตุ้น เพื่อเสริมแรงในทางบวกให้กลุ่มตัวอย่างมีขวัญและกำลังใจในการให้ความร่วมมือ และบันทึก

บัญชีอย่างต่อเนื่อง เช่น การจัดประกวดแข่งขัน “การจัดทำบัญชีครัวเรือน” โดยมีของรางวัลและเกียรติบัตรมอบให้ เป็นต้น

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1. ในการให้ความรู้เกี่ยวกับการบันทึกราย รายจ่าย เพื่อจัดทำบัญชีครัวเรือนนั้น การอบรมให้ความรู้ควรมากกว่า 1 ครั้ง เพราะการอบรมให้ความรู้เพียงครั้งเดียวอาจน้อยเกินไปจนทำให้ผู้เข้าอบรมไม่มีความรู้ความเข้าใจเพียงพอที่จะจัดทำบัญชีครัวเรือนได้ หรือไม่เห็นความสำคัญ และประโยชน์ที่แท้จริงของการจัดทำบัญชีครัวเรือน

2. ควรเผยแพร่ความรู้ไปยังเยาวชนที่อยู่ในครัวเรือนเดียวกันควบคู่ไปกับผู้เข้าอบรมที่เป็นผู้บริหารจัดการรายรับ รายจ่ายของครอบครัว เพื่อจะได้ให้เยาวชนที่เป็นลูกหลานช่วยจดบันทึกและเตือนความจำ หรือย้ำเตือนรายการรายรับ รายจ่ายได้อย่างครบถ้วนทุกรายการ

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ในการทำวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาถึงแนวทางในการพัฒนาชุมชนตำบลนาบ่อคำ อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร ให้เป็นชุมชนต้นแบบ เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้และเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการจัดทำบัญชีครัวเรือนเพื่อเสริมสร้างภูมิปัญญาทางการบัญชีตามแนวคิดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้กับประชาชนที่สนใจและผู้นำชุมชนต้องการพัฒนาชุมชนของตนเองให้เข้มแข็งแบบยั่งยืน

2. ควรทำการศึกษาอาชีพเสริมที่เหมาะสมกับชุมชนตำบลนาบ่อคำ อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร เพื่อสร้างอาชีพ เพิ่มรายได้ให้เพียงพอ หรือมีรายได้ที่สมดุลกับรายจ่าย โดยเฉพาะชาวบ้านของหมู่บ้านหนองนกระทา ที่พบว่ามีรายจ่ายเพิ่มขึ้น เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับ